

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

واحد مرودشت

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی
گرایش تربیتی

عنوان:

**پیش بینی خود اثربخشی اجتماعی و احساس تنهایی بر اساس
شیوه های فرزند پروری**

استاد راهنما:

دکتر سیامک سامانی

استاد مشاور:

دکتر نادره سهرابی شگفتی

نگارنده:

فاطمه میر جلیلی

تابستان ۱۳۹۱

♥ سپاس بی پایان خالق جهان را سزاست. او که مهربان جان فزاست. صمیمی ترین رفیق و انیس و مونس انسان. که هر لحظه اش نفس است. سپاس خویش را به خاطر همه لحظاتی که تنها و تنها او پشتیبانم بود با همه وجود از خداوند مهربان دارم.

♥ سپاس خویش را از وجود سرشار از مهر و محبت پدر و مادرم دارم. که نگران ترین چشم ها و بخشنده ترین دست ها و رثوف ترین قلب ها در زندگیم هستند.

♥ سپاس از وجود و یاریگری همسر مهربانم. آنگاه که در تاریک ترین زمان ها همچون خورشیدی بر من تابید و گرمای جانبخش زندگی با وجود او در رگ هایم جریان یافت. او که مهر بی نظیر خویش را خالصانه، همچون بهترین رفیق و همراه، به من ارزانی می دارد.

♥ از استاد گرانقدرم جناب آقای دکتر سامانی که وجودشان، گرمی بخش و روشنگر راهم بود سپاسگذارم. از اینکه راهنمایی سرشار از مهر، لطف و دوستی خود را بر من بخشیدند و دلگرمی که به من بخشیدند و به خاطر همه زحماتی که برایم کشیدند سپاسگذارم.

♥ از استاد گرانقدرم، سرکار خانم دکتر سهرابی که مهربانی شان چراغ راهم بود و الگوی بی بدیل در زندگی ام هستند بی نهایت سپاسگذارم.

♥ از برادرانم و خانواده آنها که زحمات بی شماری را به خاطر من متحمل شده اند و برای مهربانی بی پایان آنها سپاسگذارم.

♥ از همه دوستان، آشنایان و همه کسانی که نامشان از قلم افتاد و مرا با مهر خویش ساخته و می سازند سپاسگذارم.

♥ از همه دانش آموزانم که همیشه وجودشان به من گرمی و امید بخشیده است و به زندگی ام معنا بخشیده اند سپاسگذارم.

تقدیم به امام زمان. با این امید که هرچه زودتر جهان با نور وجودش روشن شود.

تقدیم به همه مربیان روحی ام که مستقیم یا غیر مستقیم، روح شان یا گفتارشان راه را برایم روشن می سازد.

تقدیم به فرشتگان الهی. آنها که واسطه فیض رحمت الهی هستند و هر زمان که مدد خواستم شاهد حضور معجزه آسایشان بودم.

تقدیم به روح برادرم. او که مربی مهربانی بود و جانباخته راه علم

و تقدیم به عشق

پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی و احساس تنهایی بر اساس شیوه های فرزند پروری

چکیده:

هدف از این مطالعه، پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی و احساس تنهایی بر اساس شیوه های فرزندپروری بود. گروه نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۰۱ نفر از دانش آموزان پیش دانشگاهی دختر و پسر (۱۸۲ دختر، ۱۱۹ پسر) شهر یزد به روش خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در پژوهش شامل پرسشنامه خوداثربخشی کودکان و نوجوانان، آزمون احساس تنهایی راسل نسخه سوم، پرسشنامه والدگری آلاباما بود. نتایج این مطالعه نشان داد که والدگری مثبت و والدگری کارآمد نقش معناداری را برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی ایفا می کند. همچنین ابتدا والدگری کارآمد به طور منفی احساس تنهایی را پیش بینی می کند و سپس والدگری ناکارآمد به طور مثبت نقش معناداری را برای پیش بینی احساس تنهایی ایفا می کند. همچنین والدگری مثبت و والدگری کارآمد نقش معناداری را برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی در دختران ایفا می کند. اما در پسران سبک والدگری، قدرت پیش بینی کنندگی معناداری برای خوداثربخشی اجتماعی نداشت. در مورد احساس تنهایی در دختران والدگری ناکارآمد و تنبیه بدنی پیش بینی کننده احساس تنهایی بودند و در پسران تنبیه بدنی و اقتدار و نظارت ضعیف به طور مثبت و مشارکت پدر به طور منفی احساس تنهایی را پیش بینی می نمود.

واژگان کلیدی: خوداثربخشی اجتماعی، احساس تنهایی، شیوه های فرزندپروری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
❁ فصل اول: طرح پژوهش	
۲	مقدمه
۴	بیان مسئله
۵	اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	اهداف پژوهش
۷	اهداف اصلی
۷	اهداف فرعی
۷	سوالات پژوهش
۷	سوالات اصلی
۷	سوالات جزئی
۸	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
۸	خوداثربخشی اجتماعی
۸	احساس تنهایی
۸	شیوه های فرزندپروری
۸	تعاریف عملیاتی
۸	خوداثربخشی اجتماعی
۸	احساس تنهایی
۸	شیوه های فرزندپروری
۸	متغیرهای پژوهش
❁ فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش	
۱۰	پیشینه نظری
۱۰	پیشینه نظریه شناختی- اجتماعی بندورا
۱۱	خوداثربخشی و عملکرد
۲۱	باورهای خوداثربخشی و گستره پژوهش آن
۱۲	خوداثربخشی تحصیلی
۱۲	خوداثربخشی هیجانی
۱۲	خوداثربخشی ادراکی
۱۲	خوداثربخشی دانشگاهی
۱۲	خوداثربخشی والدینی
۱۲	خوداثربخشی جسمانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲	خوداثربخشی اجتماعی
۱۲	بزرگنمایی (بر آورد کمیّه و بیشینه از خود اثربخشی)
۱۳	تمایز خود اثربخشی از سایر سازه های مشابه
۳۱	انتظارات پیامد
۳۱	خود پنداره
۳۱	منبع کنترل
۱۴	خودارزشمندی
۱۴	عزت نفس
۱۴	شایستگی تصویری
۱۴	کارآمدی شخصی واقعی
۱۴	نظریه خود اثربخشی در مقابله با نظریه کنترل
۱۵	نظریه کنترل
۱۵	خود اثربخشی وانگیزش
۱۶	نظریه های اجتماعی
۱۶	اجتماعی شدن
۱۶	نقش استدلال در درونی کردن اخلاقیات اجتماعی
۱۷	نظریه ادراک از خود
۱۷	مقایسه اجتماعی و عزت نفس
۱۸	هویت اجتماعی تافل: "ما" یعنی "من"
۱۸	گسترش روابط صمیمی:
۱۸	نظریه های مراحل
۱۸	الگوی انگیزشی تاثیر حضور دیگران
۱۸	آسان سازی اجتماعی
۱۹	نظریه دیوید الکلند
۱۹	نظریه عکس العمل
۲۰	نظریه آزوبل
۰۲	احساس گناه در زندگی اجتماعی
۲۱	فرضیه تسکین حالت منفی
۲۱	نظریه عدالت
۲۱	احساس مسئولیت و رفتار اجتماعی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۲	تعلق گروهی
۲۲	رفتار سازمانی خود اثربخش اجتماعی
۲۲	رفتار سازمانی شهروند
۲۳	رفتار سازمانی مطلوب
۲۳	خودجوشی سازمانی
۲۳	درمان مسایل اجتماعی نوجوانان
۲۴	احساس تنهایی
۲۴	احساس تنهایی: هراس دائم انسانها
۲۴	تعاریف احساس تنهایی
۲۵	انواع احساس تنهایی
۲۵	تفاوت های زمانی احساس تنهایی
۲۵	احساس تنهایی گذرا
۲۵	احساس تنهایی مزمن
۲۵	تفاوت احساس تنهایی با تنهایی
۲۶	احساس تنهایی ویس
۲۶	انزوای احساسی - انزوای اجتماعی
۲۶	عواقب احساس تنهایی
۲۷	دلایل احساس تنهایی
۲۷	نظریه انزوای ادلر
۲۷	صفات منش غیر پرخاشگر
۲۸	انزوای اجتماعی و احساس تنهایی
۲۸	معرفی مفاهیم مرتبط با احساس تنهایی
۲۸	بی کفایتی اجتماعی و احساس تنهایی
۲۸	فرضیه بی کفایتی اجتماعی ولپی و لازاروس
۲۹	اضطراب اجتماعی عامل احساس تنهایی
۳۰	کمرویی
۳۱	اختلال اسکیزوئید
۳۱	شیوع احساس تنهایی، اضطراب اجتماعی و ترس از اجتماع
۳۲	شیوه های فرزندپروری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۲	فهرست بازبینی شیوه های فرزندپروری ناکارآمد
۳۲	والدین تنبیه گر
۳۲	والدین طردکننده
۳۳	والدین تحمیلگر
۳۳	والدین حمایتگر افراطی / بیش از حد آزادگذارنده
۳۳	والدین سلطه پذیر افراطی
۳۴	والدین سهل انگار یا پرمشغله
۳۴	والدین کمال گرا
۳۵	تعریف و ویژگیهای والدینی در توسعه مدل تئوریک دایانا بامریند
۳۷	شیوه تربیتی انگیزشی
۳۷	یادگیری اجتماعی رابین و فاستر
۳۸	الگوی چارچوب شناختی مبتنی بر بافت
۳۸	پذیرش و کنترل والدین
۳۸	اشکال انضباط والدین
۳۹	فرزندپروری مثبت
۳۹	پیشینه پژوهشی
۳۹	پژوهش های خارجی
۴۲	پژوهش های داخلی
۴۵	جمع بندی
۴۵	فرضیه های پژوهش
۴۵	فرضیه های اصلی
۴۵	فرضیه های جزئی
❁ فصل سوم: روش شناسی پژوهش	
۴۷	روش پژوهش:
۴۷	جامعه آماری
۴۷	نمونه آماری
۴۷	ابزار گردآوری اطلاعات
۴۷	پرسشنامه خوداثربخشی کودکان و نوجوانان
۴۸	پرسشنامه احساس تنهایی (نسخه سوم)
۴۹	پرسشنامه والدگری آلاباما
۵۰	روش تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات پژوهش

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵۰	روش اجرای پژوهش
۵۰	ملاحظات اخلاقی
	* فصل چهارم: یافته های پژوهشی
۵۲	الف- تحلیل اطلاعات توصیفی
۵۴	یافته های استنباطی پژوهش
۵۴	بررسی فرضیه اصلی ۱ پژوهش
۵۶	بررسی فرضیه اصلی ۲ پژوهش
۵۸	بررسی فرضیه جزئی ۱ پژوهش
۶۰	بررسی فرضیه جزئی ۲ پژوهش
۶۱	بررسی فرضیه جزئی ۳ پژوهش
۶۳	بررسی فرضیه جزئی ۴ پژوهش
	* فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۶۶	تبیین فرضیه اصلی ۱
۶۷	تبیین فرضیه اصلی ۲
۶۸	تبیین فرضیه جزئی ۱ و ۲:
۷۰	تبیین فرضیه جزئی ۳ و ۴
۷۰	محدودیت های پژوهش
۷۰	در اختیار محقق
۷۱	خارج از اختیار محقق
۷۱	پیشنهاد های پژوهش
۷۱	الف) پیشنهاد های پژوهشی
۷۱	ب) پیشنهاد های کاربردی
۷۲	منابع پژوهش
۷۲	منابع فارسی
۷۷	Reference
I	پیوست الف: پرسشنامه خود اثربخشی کودکان و نوجوانان
II	پیوست ب: پرسشنامه احساس تنهایی
III	پیوست ج: پرسشنامه والدگری آلاباما (فرم فرزند)

فهرست جداول

عنوان و شماره جدول	صفحه
جدول ۱-۳: عامل های پرسشنامه والدگری	۴۹
جدول ۲-۳: ضریب آلفا و بازآزمایی پرسشنامه اعتباریابی شده در ایران	۵۰
جدول ۱-۴: میانگین وانحراف معیار متغیرهای پژوهش	۵۲
جدول ۲-۴: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش	۵۳
جدول ۳-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس سبک های والدگری.	۵۴
جدول ۴-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس والدگری کارآمد و ناکارآمد.	۵۵
جدول ۵-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی احساس تنهایی بر اساس سبک های والدگری	۵۶
جدول ۶-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی احساس تنهایی بر اساس والدگری کارآمد و ناکارآمد	۵۷
جدول ۷-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس سبک های والدگری در دختران.	۵۸
جدول ۸-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس بر اساس والدگری کارآمد و ناکارآمد در دختران	۵۹
جدول ۹-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس سبک های والدگری در پسران.	۶۰
جدول ۱۰-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس بر اساس والدگری کارآمد و ناکارآمد در پسران	۶۰
جدول ۱۱-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی احساس تنهایی بر اساس سبک های والدگری در دختران	۶۱
جدول ۱۲-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی احساس تنهایی بر اساس بر اساس والدگری کارآمد و ناکارآمد در دختران	۶۲
جدول ۱۳-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی احساس تنهایی بر اساس سبک های والدگری در پسران	۶۳
جدول ۱۴-۴: نتایج آزمون رگرسیون به شیوه چندگانه همزمان برای پیش بینی احساس تنهایی بر اساس بر اساس والدگری کارآمد و ناکارآمد در دختران	۶۴

فصل اول:

طرح پژوهش

مقدمه

بی تردید زندگی اجتماعی با رشد اجتماعی به کمال می رسد. هیچ انسانی بدون رابطه با دیگران در زندگی اجتماعی خود موفق نیست؛ مگر آنکه ویژگی های زندگی اجتماعی را به خوبی ادراک کرده باشد. افراد در محیط های گوناگون تصورات متفاوتی از میزان اثربخشی خود در ارتباط موثر و موفق با دیگران دارند. به عبارتی دیگر باورهای خوداثربخشی آنها منعکس کننده سطح اعتماد به نفس اجتماعی آنهاست (استرونی^۱، ۲۰۰۵). احساس خوداثربخشی اجتماعی رو به تکامل، فرد را قادر می سازد تا از روابط اجتماعی خود لذت ببرد و با شکل دادن به روابط اجتماعی مثبت بر موانع محیطی غلبه نماید. در نقطه مقابل کمبود اثربخشی اجتماعی فرد را به سوی انزوا و بیگانگی اجتماعی می راند (رحیم زاده، ۱۳۸۸). تاثیر باورهای خوداثربخشی بر تلاش و عملکرد چنان چشمگیر است که می تواند تفاوت های عمده در توانایی افراد را از بین ببرد (استرونی، ۲۰۰۵). خوداثربخشی به قضاوت افراد درباره میزان توانایی در به انجام رساندن یک وظیفه یا سازگاری با یک موقعیت خاص اطلاق می گردد (بندورا^۲، ۱۹۹۹).

اما خوداثربخشی اجتماعی متفاوت از توانمندی یا مهارت اجتماعی، بر جنبه های ذهنی و باورهای شناختی فرد در مورد روابط اجتماعی خود تاکید دارد (بندورا، ۱۹۹۶). خوداثربخشی اجتماعی از دیدگاه ارنبرگ^۳ (۱۹۹۱) به معنای شناخت فرد از میزان توانایی خود در رسیدن به معیارهای اجتماعی است. از دستاوردهای خوداثربخشی اجتماعی لذت بخش شدن ارتباط های اجتماعی می باشد که فرد توانایی می یابد ارتباط های اجتماعی خود را لذت بخش سازد و از طریق آن مدیریت تنیدگی های محیطی را توسعه دهد.

خوداثربخشی اجتماعی از نظر گوئیدیانو و هربرت (۲۰۰۳) شامل ابعاد زیر است: الف- خوداثربخشی برای توانمندی های مقابله ای یا ایمانی که شخص مهارت های لازم برای مدیریت موقعیت های ترس آور و تهدید آمیز را دارد. ب- خوداثربخشی برای کنترل ذهنی و ایمان به اینکه شخص می تواند افکار و نگرانی های دردسرساز را مهار کند. ج- خوداثربخشی برای کنترل احساسی و ایمان به اینکه شخص توانایی مهار ناراحتی و اضطراب خود را در موقعیت های تهدید کننده دارد (خیر و همکاران، ۱۳۸۷).

خوداثربخشی بالا به عادت های یادگیری مثبت زیادی از قبیل: تحلیل ادراکی عمیق تر، مشغولیت ادراکی پایدار در مواجهه با سختی ها، راه اندازی کارهای رقابتی و استفاده از راهبردهای خودتنظیمی^۴ می انجامد (ماریزا^۵ و همکاران، ۲۰۱۰).

متغیر روانی دیگری که در این مطالعه در ارتباط با خوداثربخشی اجتماعی قرار دارد احساس تنهایی می باشد. روانشناسان همواره با این سوال رو به رو بوده اند که احساس تنهایی چیست و چگونه عده ای با آن موثرتر از دیگران برخورد می کنند. احساس تنهایی می تواند به عنوان ناتوانی شناختی

^۱-Stroiney

^۲-Bandura

^۳-Ehrenberg

^۴-self-regulation

^۵-Mariza

در روابط فردی به علت تجربه نارضایتی از روابط تعریف شود (پونزتی^۱، ۱۹۹۰). تعریف راجرز^۲ (۱۹۸۰) از احساس تنهایی عبارت از کوشش برای مشارکت در موضوعات خصوصی دیگران و در عین حال احساس طرد شدن یا عدم پذیرش از سوی دیگران می باشد. احساس تنهایی رضایت کم فرد از روابط اجتماعی است که هم به دلیل کمبود یا نبود روابط صمیمی و هم به دلیل فقدان شبکه اجتماعی دوستان ایجاد می شود (پروین، ۱۳۸۱).

دلایل فراوانی برای احساس تنهایی ذکر شده است؛ لونت^۳ (۱۹۹۱) از دلایلی مانند بدبینی، هراس از پذیرفته نشدن، کوشش اندک، نداشتن ظاهر فیزیکی مناسب، ترس از ارتباط با دیگران، کمبود موقعیت های مناسب ارتباطی نام برده است (به نقل از شیخ، ۱۳۸۵).

تحقیقات فراوانی، وجود رابطه بین سبک های فرزند پروری و شایستگی های اجتماعی کودکان را تایید کرده اند. به این دلیل عده ای از پژوهشگران برای پیش بینی احساس تنهایی در نوجوانان، بر پژوهش در مورد سبک های فرزند پروری (مقتدرانه^۴، مستبدانه^۵ و سهل گیرانه^۶) تاکید دارند. از سوی دیگر پژوهش های دیگری به این نتیجه رسیده اند که بافت خانوادگی (وضعیت اقتصادی- اجتماعی، تحصیلات والدین و جنسیت کودک)، در بروز احساس تنهایی فرزندان اهمیت خاصی دارد (لعلی فاز، ۱۳۸۷).

باورها، دیدگاه ها، عملکرد و رفتار والدین در تحت عنوان سبک های فرزند پروری^۷ والدین معرفی می شود. اینکه پدر و مادر کدام سبک تربیتی را در خانواده استفاده کنند؛ تحت تاثیر عوامل مختلفی می باشد که اغلب این عوامل با توجه به شرایط مختلف محیطی و فرهنگی شکل می گیرد. اما همه سبک های فرزند پروری در جستجوی شکل دهی به شخصیت و افزایش شایستگی های کودک است (محرابی، ۱۳۸۳).

روابط ضعیف خانوادگی، شامل فرزند پروری ناپایدار و بر اساس تنبیه، نگرش طرد کننده و سرد والدینی، قوانین مستبدانه و بدون تعامل و نظر خواهی و سست، دلبستگی ناایمن، نظارت کم و عدم کنترل والدین و عدم اختصاص زمان کافی به کودک و کاهش ارتباط مثبت با او به عنوان عوامل پیش بینی کننده در نظر گرفته می شوند (لنگو^۸، ۲۰۰۷). و به طور کلی کودکان را کاملاً در معرض ایجاد رفتار پرخاشگرانه قرار می دهند (وبستر^۹، ۲۰۰۵).

والدینی که از کودک خود زیاد ایراد می گیرند و عیب جویی می کنند، او را در معرض ایجاد مشکلات رفتاری و عاطفی می نمایند. ناسازگاری خانوادگی یکی از عوامل مهم در ایجاد رفتارهای ضد اجتماعی و بزهکاری معرفی شده اند. والدینی که رفتار گرم و نظارت منطقی دارند، احتمالاً والدین

1- Ponzetti

2- Rogers

3- Lunt

4-authoritative

5-authoritarian

6-permissive

7-parenting Style

8- Lengua

9-Webster

اثربخش تر برای کودکان هستند و زمینه های خود نظارتی و خودآگاهی را در آنها ایجاد می کنند (برندا^۱، ۲۰۰۷).

خانواده اولین موسسه ای است که فرد را با زندگی اجتماعی آشنا می سازد. والدین و معلمان وظیفه دارند هرچه بیشتر برای نمایاندن واقعیت در محیط خانه و مدرسه برای نوجوانان تلاش کنند و فراز و نشیب های زندگی اجتماعی را به آنها بفهمانند (ذاکری، ۱۳۸۷). شیوه های فرزندپروری نقش تاثیرگذاری در آسیب شناسی روانی و رشد کودکان بازی می کند و بحث در باره هرکدام از زمینه های زندگی کودکان و نوجوانان بدون در نظر گرفتن این عامل مهم عملا غیر ممکن است (محرابی، ۱۳۸۳).

بیان مسئله

مسئله و معضل بزرگی که پیش روست این واقعیت است که در عصر ارتباطات، عدم برخورداری از مهارت های ارتباطی و اجتماعی، آسیب پذیری در بسیاری از زمینه های زندگی را ایجاد کرده است. نحوه ارتباط با افرادی که با آنها زندگی می کنیم و با آنها در ارتباط هستیم بخش مهمی از زندگی اجتماعی ما را تشکیل می دهد. فرد بدون خوداثربخشی اجتماعی، از ظرایف رفتاری ناآگاه است؛ ظرایفی همچون ناتوانی در ارسال نشانه های کلامی و صوتی درست و آشکار یا ارسال نشانه های غیرکلامی خصمانه، برتری جویانه یا کنایه آمیز، نظیر چشم دوختن به طرف مقابل به میزان بسیار اندک، ناتوانی در تنظیم وقفه ها یا مکث در کلام یا ناتوانی در نشان دادن حالات چهره کارآمد، اطوار مناسب یا نشانه های صوتی هنگام سخن گفتن که همگی باعث ناتوانی و احساس تنهایی می گردد (زارب، ۱۳۸۳).

همچنین مطالعات انجام یافته، جوانان را به دلیل آمیزه ای از خصوصیات شخصیتی، بحران هویت، قرار گرفتن در آستانه بزرگسالی و شرایط مختلف اجتماعی، بیشتر در معرض خطر ابتلا به احساس تنهایی می دانند. به طور کلی حدود ۳۰-۱۵ درصد از مردم تجربه احساس مداوم تنهایی را دارند. برای ۲۰-۱۰ درصد از نوجوانان احساس تنهایی یک حالت پایدار و دردناک از ذهن است (هاینریش و گالن^۲، ۲۰۰۶). مشکلات هیجانی و روانشناختی فراروانی در کودکان و نوجوانان مبتلا به احساس تنهایی مشاهده می شود، تجربه تنیدگی و اضطراب، رفتارهای پرخطر مانند سیگار کشیدن و استفاده از مواد مخدر، گریز از مدرسه، افسردگی و الکلیسم، کم رویی و جرات ورزی پایین، اطمینان و حرمت به خود پایین، در کودکان دارای احساس تنهایی گزارش شده است. کودکان با احساس تنهایی و دارای اضطراب اجتماعی، کمتر محبوب هستند و احتمال بیشتری وجود دارد که نادیده گرفته شوند، طرد شوند یا توسط گروه همسال کنار گذاشته شوند (میرز^۳، ۲۰۰۸؛ گازل و لاد^۴، ۲۰۰۳).

^۱-Brenda

^۲-Heinrich& Gullone

^۳-Miers

^۴-Gazelle& Ladd

با در نظر گرفتن این حقیقت که احساس تنهایی همراه با اضطراب اجتماعی و ترس از اجتماع یکی از قوی ترین پیش بینی کننده ها برای افسردگی می باشد. شیوع آن در طی سال های ابتدایی باید به عنوان علائم هراس آوری از بیماری عاطفی- احساسی و اجتماعی کودکان در نظر گرفته شود. مشکلات جدی تر سلامت روان مانند اختلال شخصیت، اسکیزوفرنی، اقدام به خودکشی در میان نوجوانان و بزرگسالان با احساس تنهایی گزارش شده اند (هاینریش و گالون، ۲۰۰۶).

با توجه به مطالب قبل و با در نظر داشتن این مطلب که در جامعه کنونی شاهد بودیم که افراد به دلیل ناتوانی یا تصور ناتوانی از ارتباط اجتماعی مناسب، از بسیاری ارتباطات تحصیلی، خانوادگی، فامیلی و شغلی خود باز می ماندند. در بسیاری از موارد، حقوق فردی و اجتماعی آنها به دلیل ناتوانی های رفتار اجتماعی زیر پا گذاشته می شد. بسیاری از ارتباطات صمیمانه خانوادگی و فامیلی به دلیل عدم اثربخشی اجتماعی در حل یک بحران ارتباطی به سال ها خصومت و طرد شدگی و عواقب دیگر می انجامید. در جامعه ای که انسان با وجود اقوام و آشناهای فراوان به سادگی می تواند احساس تنهایی کند و حال آنکه در صورت نبودن این احساس، فرد می تواند با همیاری و مساعدت و دلجویی افراد مختلف، احساس گرمی و زنده دلی نماید.

همچنین تعارضات و مشکلات متضاد اجتماعی در محیط های شغلی به وفور وجود دارد. با توجه به مسایل یاد شده این مسئله برای پژوهشگر مطرح بود که با توجه به معضلات و مشکلات که می تواند ناشی از احساس تنهایی باشد و نیز با توجه به نقش مهم خوداثربخشی اجتماعی هنگام حضور در اجتماع که بخش زیادی از زندگی نوجوان محسوب می شود و با توجه به هزینه هایی که احساس تنهایی و عدم خوداثربخشی اجتماعی در بخش های سلامت فردی و روانی افراد به جای می گذارد؛ و با توجه به این مطلب که شیوه های فرزندپروری به صورت زنجیره ای باعث ایجاد مشکل یا رفع مشکل می گردد و فرزندانی که تحت تعلیم پدر و مادر به خوداثربخشی اجتماعی دست یابند و از احساس تنهایی به دور باشند؛ خود فرزندانی تربیت می نمایند که واجد این توانمندی ها و فاقد مشکلات باشند؛ حال والدین با وجود توانایی ها، امکانات و تاثیری که بر شکل گیری شخصیت و ایجاد اصلی ترین شالوده های رفتار فرد دارند؛ تا چه حد می توانند افرادی تربیت کنند که جامعه ای قدرتمند برای پشتیبانی انسان ها از یکدیگر تشکیل دهند و شیوه های فرزندپروری والدین به خودی خود، تا چه اندازه می تواند مانع بروز احساس تنهایی و باعث ایجاد خوداثربخشی اجتماعی شود.

اهمیت و ضرورت تحقیق

در بطن تغییرات سریع اجتماعی و وقایع تنیدگی زای زندگی، وقتی نوجوان یادگرفته باشد که جای خود را در اجتماع پیدا کند؛ با همسالان روابط همکارانه و کاری برقرار کند؛ خود را با مدرسه، محل کار، اجتماع، همسالان، خانواده، مقامات مسئول سازگار کند؛ آنگاه برای اجرای بسیاری از اعمال پیچیده فردی و بین فردی حیات که وی را برای زندگی آینده آماده می کند تسلط یافته است (ماسن^۱ و همکاران، ۱۳۷۰). این امر با یک شیوه فرزندپروری باعث سامان یافتن نظام ارتباطی خانواده و نوع ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر می گردد و مهمترین عللی که می تواند باعث ارتباطات

^۱ - Masn

مشکل دار، کمرویی، خجالت و انزوای فرزندانش شود برطرف می شود (شورای سیاست گذاری آموزش و پرورش، ۱۳۹۰).

کاربرد خوداثربخشی اجتماعی به خاطر ارتباطی که با عزت نفس و اضطراب اجتماعی و نشانه های بیماری افسردگی دارد در تعادل روانی و سلامت ذهنی بسیار گسترده است (اسمیت و بتز^۱، ۲۰۰۰). افراد با داشتن خوداثربخشی اجتماعی می توانند نقش مهمی در زمینه های سازمانی ایفا نمایند. الگوهای رفتار فردی که برای عملکرد سازمانی مورد نیاز است عبارتند از پیوستن به سازمان و ماندن در آن، انجام وظیفه در سازمان و رفتار مبتکرانه و خودجوش که همه این موارد با وجود خوداثربخشی اجتماعی و کاهش احساس تنهایی ایجاد می گردد (بیرهوف^۲، ۱۳۸۴).

با تحقیق در باره تاثیر شیوه های فرزندپروری بر خوداثربخشی اجتماعی و احساس تنهایی می توان درباره عواملی تحقیق کرد که به ایجاد توانمندی هایی در انسان ها می انجامد که با آن با وقایع و موقعیت ها برخورد کنند؛ چون اینگونه افراد با این توانایی انتظار دارند که در غلبه کردن بر موانع موفق شوند؛ در کارها استقامت به خرج دهند و عملکردی در سطح بالا داشته باشند؛ انسان هایی که مشکلات را به جای تهدید، چالش می دانند و فعالانه در جستجوی موقعیت های تازه باشند و به این شکل فرهنگی ساخته شده از انسان های باکفایت ایجاد شود (لیاو^۳، ۲۰۰۹).

تحقیقاتی در زمینه خوداثربخشی نشان داده اند که دانش آموزان با خوداثربخشی بالا، مسایل بیشتری را حل می کردند و برای رفع اشتباهات خود تلاش بیشتری می کردند و در مدرسه نمرات بالاتری می گیرند تاثیر این موضوع بر فرآیند تحصیلات و ترس از تحصیل دانش آموزان بسیار موثر و قوی است و منجر به حل مشکلات بی شماری برای معلمان می گردد (کولینز^۴، ۱۹۸۲؛ به نقل از کدیور، ۱۳۸۷).

نقشی که باورهای خوداثربخشی بر جنبه های کارکرد شخص می گذارد می تواند باعث پیشرفت در صنعت و رشد اقتصادی جامعه گردد؛ افراد با خوداثربخشی اجتماعی سطح بالاتر، امکانات شغلی گسترده تری را مورد ملاحظه قرار می دهند و موفقیت شغلی بیشتری دارند، هدف های شخصی عالی تری برای خود بر می گزینند و از سلامتی جسمی و روانی بهتری برخوردارند (شولتز^۵، ۱۳۸۲). و این اعمال و شیوه های والدین و نقش آنها در رشد شخصیت کودک و نوجوان است که تعیین می کند فرد تا چه اندازه در جامعه پذیری موثر نقش دارد.

همچنین بسیاری از متغیرهای اجتماعی، مربوط به احساس تنهایی می شوند و با توجه به این که مداخله برای روش های فرزند پروری، از مناسب ترین روش های پیشگیری از اختلالات روانی کودکان و نوجوانان می باشد و سرمایه گذاری در آن از جنبه های گوناگون مقرون به صرفه است زیرا بهایی را که جامعه و دولت برای بزهکاری، اعتیاد، افت تحصیلی، افسردگی، خودکشی و نظایر آن می پردازد بسیار سنگین است (بیرامی، ۱۳۸۸) و با توجه به این مسئله پیشگیری همیشه بهتر از درمان است؛

^۱-Smith & Betz

^۲-Bierhoff

^۳- Liaw

^۴- Collins

^۵- Schultz

این پژوهش در زمینه پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی و احساس تنهایی بر اساس شیوه های فرزندپروری کاملاً ضروری به نظر می رسد.

اهداف پژوهش:

اهداف اصلی

- ۱- پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس شیوه های فرزندپروری
- ۲- پیش بینی احساس تنهایی بر اساس شیوه های فرزندپروری

اهداف فرعی:

- ۱- پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس شیوه های فرزندپروری در دانش آموزان دختر
- ۲- پیش بینی خوداثربخشی اجتماعی بر اساس شیوه های فرزندپروری در دانش آموزان پسر
- ۳- پیش بینی احساس تنهایی بر اساس شیوه های فرزندپروری در دانش آموزان دختر
- ۴- پیش بینی احساس تنهایی بر اساس شیوه های فرزندپروری در دانش آموزان پسر

سوالات پژوهش:

نگرانی در خصوص مهارت های اجتماعی در سطح جهان در سال های اخیر به آن حد رسیده است که سازمان بهداشت جهانی، طرح "مهارت های اجتماعی" را پایه گذاری نموده است و گامی بسیار بزرگ در جهت اعتلای سطح کیفی زندگی افراد برداشته است (شورای سیاست گذاری آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). با توجه به نقشی که خوداثربخشی اجتماعی و کاهش احساس تنهایی در توسعه مهارت های اجتماعی دارند؛ این پژوهش در پی پاسخ به این سؤالات است که:

سوالات اصلی:

- ۱- آیا شیوه های فرزندپروری از قدرت پیش بینی معناداری برای خوداثربخشی اجتماعی برخوردار است؟
- ۲- آیا شیوه های فرزندپروری از قدرت پیش بینی معناداری برای احساس تنهایی برخوردار است؟

سوالات جزئی:

- ۱- آیا شیوه های فرزندپروری از قدرت پیش بینی معناداری برای خوداثربخشی اجتماعی در دختران برخوردار است؟
- ۲- آیا شیوه های فرزندپروری از قدرت پیش بینی معناداری برای خوداثربخشی اجتماعی در پسران برخوردار است؟
- ۳- آیا شیوه های فرزندپروری از قدرت پیش بینی معناداری برای احساس تنهایی در دختران برخوردار است؟
- ۴- آیا شیوه های فرزندپروری از قدرت پیش بینی معناداری برای احساس تنهایی در پسران برخوردار است؟

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها:

خوداثربخشی اجتماعی: خوداثربخشی اجتماعی به معنای ادراک فرد از توانایی خود در رسیدن به ملاک ها و ارتباطات اجتماعی است (موریس^۱، ۲۰۰۱).

احساس تنهایی: تجربه شخصی آزاردهنده ای که به صورت تصور فرد مبنی بر متمایز بودن از دیگران ظاهر می شود؛ که با شاخصه های رفتاری قابل مشاهده مانند غم، عصبانیت و افسردگی همراه بوده و عدم تطابق بین واقعیت ها و آرزوهای فرد در آن مشهود است و به صورت رفتارهایی مانند دوری از دیگران مشخص می گردد (الهاگین^۲، ۲۰۰۴). احساس تنهایی شامل ابعادی می شود که هم فقدان تماس اجتماعی هم فقدان صمیمیت را در بر می گیرد (راسل^۳، ۱۹۸۰، به نقل از استرونی، ۲۰۰۵).

شیوه های فرزندپروری: به روش های رفتاری که پدر و مادر هنگام تعامل با فرزندان خود به کار می برند تا آنها را تربیت نمایند اطلاق می شود. در این پژوهش روش های رفتاری اشاره به شیوه هایی از قبیل والدگری مثبت^۴، مشارکت پدر^۵، تنبیه بدنی^۶، نظارت ضعیف^۷، اطلاع از یکدیگر و اقتدار^۸ والدین دارد (فرایک، ۱۹۹۱، به نقل از سامانی، ۱۳۸۹).

تعاریف عملیاتی:

خوداثربخشی اجتماعی: نمره ای که فرد از خورده آزمون خوداثربخشی اجتماعی پرسشنامه خوداثربخشی کودکان و نوجوان^۹ (SEQ-C) کسب می کند (موریس، ۲۰۰۱).

احساس تنهایی: نمره ای که فرد از مقیاس تنهایی راسل^{۱۰} (۱۹۹۶) به دست می آورد.

شیوه های فرزندپروری: نمره ای که فرد از نسخه فارسی مقیاس آلاباما^{۱۱} به دست می آورد و شامل والدگری مثبت، تنبیه بدنی، مشارکت پدر، اطلاع از یکدیگر، نظارت ضعیف و اقتدار می باشد (فرایک، ۱۹۹۱، به نقل از سامانی، ۱۳۸۹).

متغیرهای پژوهش:

الف- متغیر مستقل: متغیر مستقل این پژوهش شیوه های فرزندپروری می باشد.

ب- متغیرهای وابسته: متغیرهای وابسته این پژوهش خوداثربخشی اجتماعی و احساس تنهایی هستند.

ج- متغیر تعدیل گر: جنسیت

¹-Muris

²-Elhageen

³- Russell

⁴- positive parenting

⁵-father involvement

⁶-physical punishment

⁷-poor monitoring

⁸-authority

⁹- self-efficacy Questionnaire-Children

¹⁰-university of California Los Angeles Loneliness Scale

¹¹-Alabama Parenting Questionnaire(APQ)

فصل دوم:

ادبیات و پیشینه پژوهش